

Privatskoleprofitørene – fellesskolen for fall

12.august 2013

- I 1992 åpnet Høyres svenske søsterparti, Moderaterna, for skattefinansierte privatskoler i Sverige.

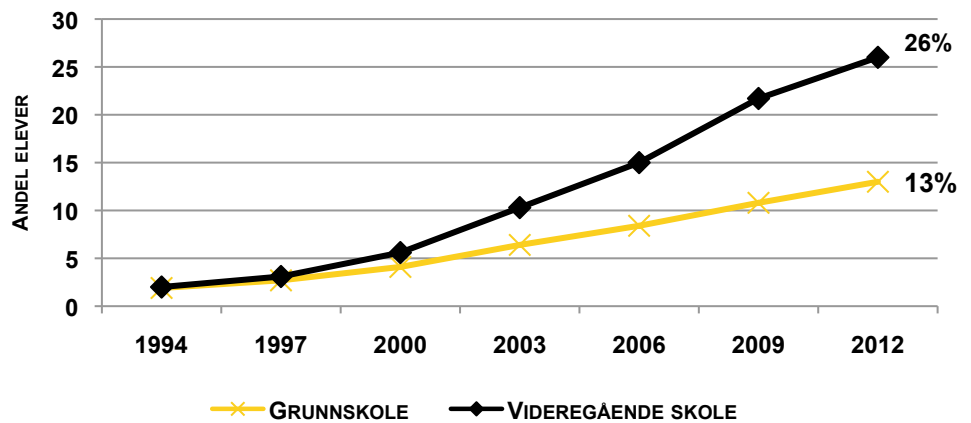
- I 2000 gikk fortsatt bare 5 prosent av elevene på private videregående skoler. I dag har antallet økt til en fjerdedel.

- Flere toppolitikere som drev igjennom reformen har i dag ledende funksjoner innen friskoler.¹

- Høyre vil drive skole som man driver butikk, med stykkprisfinansiering, fritt skolevalg og privatskoler. I tillegg ønsker de omfattende testing av elevene og mer konkurranse i skolen.

- Det er nettopp denne markedsrettingen av skolen som har undergravd den svenske fellesskolen.

FIGUR 1: ANDEL FRISKOLEELEVER I SVERIGE. 1994-2012

KILDE: Skolverket 2012

SKATTEFINANSIERT RISIKOKAPITALISME

- Fem privatskolekonsern dominerer i dag skolemarkedet i Sverige:

- **AcadeMedia** eies av det internasjonale finansselskapet EQT som er registrert på skatteparadiset Guernsey. Konsernet er det største i Sverige med 64 000 elever. I 2011 hadde de et driftsoverskudd på 294 millioner svenske kroner. AcadeMedias direktør Marcus Strömberg tjente 4 millioner i 2011.²

- **John Bauer**, eller JB Education, eies av risikoinvesteringselskapet Axcel. De meldte i vår at de på grunn av sviktende inntekter selger alle sine skoler. Dette rammer over 10 000 svenske skoleelever. Konsernet har de siste tre årene hatt et driftsoverskudd på til sammen 228 millioner³. Da konkursen var et faktum, manglet det en over en milliard i konkursboet.⁴

- **Kunskapskolan** eies av Wallenberg-familien og Peje Emilsson. Emilsson

har tette bånd til Moderaterna og var en av drivkreftene bak friskoleloven.⁵

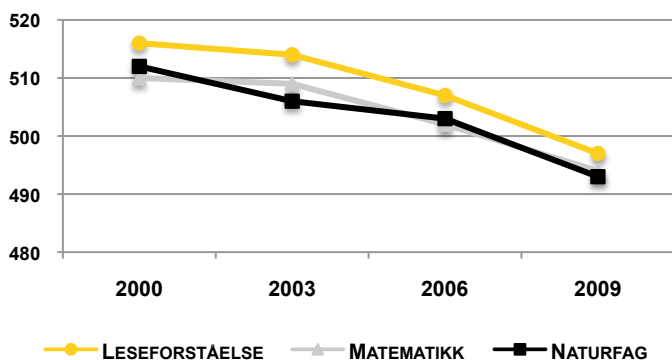
- **Internationella Engelska Skolan** har 13 000 elever fordelt på 18 grunnskoler. Ble kjøpt opp av det amerikanske risikoinvesteringselskapet TA Associates høsten 2012.

- **Vindora** (tidligere Baggium) driver yrkesskoler. Eies av risikoinvesteringselskapet FN Capital, registret i skatteparadiset Guernsey.⁶

HVORDAN TJENER DE PRIVATE PENGER?

- Utdanningselskapene hadde et driftsoverskudd på over 2 milliarder svenske kroner i 2010, noe som tilsvarer 4 000 lærere. Privatskolene er hundre prosent skattefinansierte, all finansiering kommer via stykkprisfinansiering fra kommunene.⁷

- De kommersielle privatskolene kutter kostnader ved å senke lærertettheten. Lærertettheten i private videregående skoler er 11,6 per 100

FIGUR 2: FALLENDE PISA-RESULTATER I SVERIGE

KILDE: PISA 2009

elever, mot 14,2 i offentlige skoler.⁸

- Omregnet til heltidsstillinger har privatskolene knapt 65 prosent lærere med pedagogisk utdanning, mot 81 prosent i de offentlige skolene.

- Mange skoler setter høyere karakterer for å tiltrekke seg elever, og dermed finansiering (pengene følger eleven). En tredjedel av de skolene som topper listene over de mest generøse karaktersetterne tilhører AcadeMedia.⁹

- Skolekonsernene bruker hvert år millioner av kroner på reklame for å tiltrekke seg elever.¹⁰

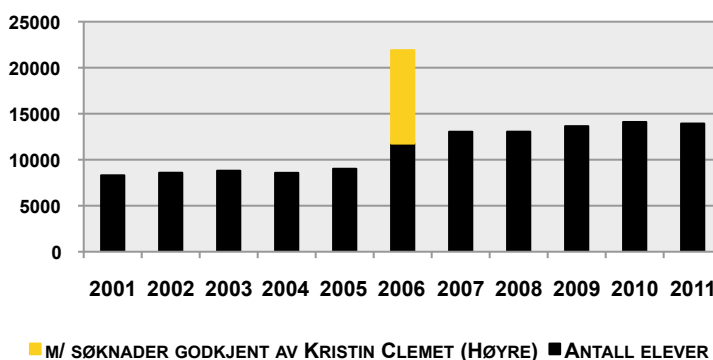
RESULTATET

- På 90-tallet var svenske skoleelever på topp i flere internasjonale kunnskapsundersøkelser.

- I 2009 hadde de stupt til 19. plass i PISA-undersøkelsen for leseforståelse. Sverige er et av de landene i OECD som har hatt aller størst nedgang i alle fag i PISA-resultater fra 2000 til 2009.

- Det svenske Skolverket oppsummerer endringen i det svenske skolesystemet med at «Skolen har fått et tydeligere preg av markedsretting.» Inntøget av privatskoler er en del av markedsrettingen, som også har påvirket hvordan den offentlige skolen styres.

- Det markedstilpassede skolesystemet baserer seg på konkurranse mellom skolene og mellom elevene. Konkurransen har ført til vinner-skoler, og taperskoler. Tusenvis av elever går fortsatt på disse såkalte taperskolene, der kvaliteten på undervisningen er

FIGUR 3: ANTALL NORSKE PRIVATSKOLE-ELEVER (VGS)

M/ SØKNADER GODKJENT AV KRISTIN CLEMET (HØYRE) ■ ANTALL ELEVER

KILDE: Kunnskapsdepartementet. Økningen fra 2005 til 2007 viser skolene som rakk å starte opp før de rødgrønne tok over.

betydelig dårligere.

- Et av de tydeligste resultatene er den økte segregeringen mellom elevene. Klassebakgrunn har fått mer å si for hvilken skole eleven begynner på og resultatforskjellene mellom skolene har økt drastisk. Konsekvensen av å ikke komme inn på, eller å velge feil skole, har blitt avgjørende for elevens fremtid.¹¹

- Forskjellen mellom den tiendedelen av elevene som presterer dårligst og den tiendedelen av elevene som presterer best har økt med 31 prosent det siste årtiet.¹²

- Konkurransen mellom skolene har ført til økte kostnader og fallende skolekvalitet utenfor de store byene.¹³ Sentrumsskolene tiltrekker seg flere elever og utkantskoler blir tvunget til å legge ned.

HØYRES EKSPERIMENT

- Forrige gang Høyre hadde makt godkjente de blant annet 16 John Bauer-skoler og åtte Akademiet-skoler.¹⁴ Da de rødgrønne tok over trakk de tilbake alle godkjenningene. Kun de skolene som allerede hadde startet opp fikk fortsette driften (se gul søyle i figur 3).

- Det har siden blitt avslørt at eierne av disse privatskolene opprettet en rekke konsultantselskap, bemanningsbyråer og regnskapsfirmaer som leverte tjenester til privatskolene, og hentet ut store gevinster gjennom disse selskapene. John Bauer har blitt dømt til å betale tilbake mange millioner for brudd på utbytteloven.¹⁵

NAIVT UTBYTTEFORBUD

- Høyres løfter om utbytteforbud er naivt. Det finnes flere metoder for å hente ut profitt, og omfattende byråkrati er nødvendig for å sikre at forbudet følges.¹⁶

- Høyre har ikke sagt noe som tyder på at de ikke ønsker at skolekonserner som John Bauer og Akademiet igjen skal kunne gå inn og konkurrere ut offentlige skoler.

HØYRES PARTIPROGRAM

- Høyre vil «sikre adgang til å etablere og drive offentlig finansierte friskoler som et alternativ til den offentlige skolen og gjeninnføre en lov om frittstående skoler der kravet til formål erstattes med et krav til innhold og kvalitet.»

- «Skoler som oppfyller vilkårene, skal ha rett til godkjenning, med mindre en slik godkjenning etter en helhetsvurdering får vesentlige negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet til elevene. Friskoler skal ikke kunne betale utbytte til eierne»¹⁷

KILDER

¹ «Stoppa lycksökarna», Aftonbladet 18.05.11
² «Skoljätte blåser upp betygen – gör rekordvinst», Kent Werne, Dagens Arena 05.02.13
³ «JBs skolor mjölkades på pengar», Kent Werne, Dagens Arena 05.06.13
⁴ «Miljard fattas i JB-konkurs», TT 05.08.13
⁵ «Han är arkitekten bakom friskolan», Fokus 30.08.10
⁶ «Fakta om de största inkom värderna och skolan», www.kentwerne.se
⁷ «Det finns en lösning på vinstlöseriet», Rosanna Dinamarca (Vänsterpartiet) 14.11.12
⁸ «Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning läsåret 2012/2013», Skolverket 2013
⁹ Kent Werne, Dagens Arena 05.02.13
¹⁰ «Bombarderas av skolreklam», ETC 07.04.12
¹¹ «Rustad at möta framtiden?», Skolverket 2011
¹² «En skole for alle eller bare for en del», Lærernes Riksforbund
¹³ «Mapping the school market», Skolverket 2012
¹⁴ Tall fra Kunnskapsdepartementet
¹⁵ «Omfattanda brott på privatskulelova», NRK 20.06.13.
«Gymnas-eigarar handlar med seg sjølve», NRK 24.10.07
¹⁶ «Lover profittfrie privatskoler», Dagsavisen 02.04.13
¹⁷ Høyres stortingsvalgprogram 2013-2017